

Younes Moussaoui

Onzorgvuldige strafbaarstelling van niet-rechtmatig verblijf

De strafbaarstelling van het niet-rechtmatig verblijf heeft de gemeenteraden deze zomer flink beziggehouden. Deze strafbaarstelling is bij de behandeling van ‘het strengste asielregime ooit’ op 1 juli 2025 door de Tweede Kamer als amendement aangenomen,¹ om het vreemdelingenbeleid nog strenger te maken dan al was voorgesteld. Het amendement van PVV-Kamerlid Vondeling beoogt het in Nederland niet-rechtmatig verblijven van een meerderjarige vreemdeling strafbaar te stellen als een misdrijf.

Het wetgevingstraject is op zijn zachtst gezegd rommelig verlopen. Zo was het voorafgaande aan de stemming van het amendement bij Kamerleden – mede door zorgen geuit door maatschappelijke organisaties – onduidelijk of derden die humanitaire hulp bieden aan een vreemdeling zonder rechtmatig verblijf, ook strafbaar zouden zijn.² Vanwege die onduidelijkheid heeft de Minister van Asiel en Migratie toegezegd dat advies zou worden gevraagd aan de Afdeling advisering van de Raad van State *zodra* het wetsvoorstel door de Tweede Kamer zou worden aangenomen.³ Dat lijkt mij niet de juiste volgorde, maar dit was kennelijk geruststellend genoeg voor de NSC en de SGP om in te stemmen met de Asielnoodmaatregelenwet.

De Raad van State heeft de minister op 28 augustus 2025 voorzien van een voorlichting.⁴ Daarbij ging het vooral om de vraag of het bieden van humanitaire hulp kan worden aangemerkt als medeplegen of

medeplichtigheid en daardoor strafbaar is. Het antwoord van de Raad van State daarop was heel duidelijk: ja dat is een reële mogelijkheid. Deze conclusie heeft volgens mij geen enkele jurist verrast. Wat juristen wel heeft verrast is dat de Afdeling concludeerde dat van zorgvuldige wetgeving geen sprake was. Volgens de Afdeling had de reguliere procedure moeten worden gevolgd, zodat burgers, uitvoeringsorganisaties en de rechtspraak daarop hadden kunnen reageren, en alle relevante aspecten belicht en afgewogen kunnen worden.

De voorlichting was kennelijk niet aan dovemans oren gericht, want naar aanleiding hiervan heeft de minister op 8 september 2025 alsnog een wetsvoorstel ter consultatie aangeboden om de strafbaarstelling in stand te laten en aan de wet een bepaling toe te voegen waaruit volgt dat deelname aan het misdrijf, anders dan als pleger, niet strafbaar is.⁵ Ook wordt benadrukt dat het bestraffen van niet-rechtmatig verblijf met een vrijheidsstraf enkel kan als de terugkeerprocedure uit de Terugkeerrichtlijn volledig is doorlopen en vertrek niet is gelukt door aantoonbare schuld van de vreemdeling. Daarmee valt een veel kleiner groep vreemdelingen onder de strafbaarstelling dan aanvankelijk was beoogd.

Het lijkt erop dat de minister met deze consultatie de boodschap van de Afdeling ter harte probeert te nemen. Hopelijk leidt dit ertoe dat bij volgende wetsvoorstellen rondom migratie wél een zorgvuldig wetgevingstraject wordt gevolgd. En hopelijk wordt dan ook werkelijk geluisterd naar de inbreng van burgers, uitvoeringsorganisaties en rechtspraak.

1 Kamerstukken II 2024/25, 37 704, nr. 44.

2 Brief van de minister van Asiel en Migratie van 3 juli 2024, kenmerk 2025Z14099.

3 Zie noot 2.

4 Voorlichting Afdeling advisering van de Raad van State van 28 augustus 2025, W03.25.00207/II.

5 Overheid.nl, zie: <https://ap.lc/FdFEj>.